

אשרוב מדשין דשן ב. הבימה * שירי המילחמה של

עידן סובול * שורשי „תסביך הריגת הגמלים” של ילידי

הארץ ובית המישפט * מיקרופון פתוח להבלים ולחנפנות

תיאטרון

אגוטריפוס

מתוך דימדומי השקיעה והרצה העצמי של התיאטרון הישראלי, נשמעות מעת לעת קריאות עקשני במה שאינם מוכנים לגווע אחרי מותם, ונשמע רחש עופות-חול שבעירת הזמן לא הותירה רישומה עליהם. כזה הוא השחקן מישא אשרוב, המגלם (מילה הראויה לעיון חוזר) בימים אלה את אדיפוס הנזך לטופוקלס, ואת „התסביך האדיפאלי” של שחקני דוריה בנינים ובין השמשות של התיאטרון-הלאומי לדור ה- אבות והמייסדים של תיאטרון זה.

במהלך ראיון שהעניק אשרוב באחד הצהרונים, לפירסום גירסה זו של אדיפוס ורימום מעמדו הבימתי, התנו שמך מהרע יונות המהפכניים והגישה המקורית המת- בשלים בימים אלה בקדירות התיאטרון הלאומי: „מישא, הידוע כנסטרונוס נילה, נוהג לומר, ש„תפקיד זה כמו תכשיט, וטעמו תלוי בסיר, באש ובטבח...” וב- המשך המטרת מילים זו למד הקורא כי „מישא הנזך תכופות כילד הנורא של התיאטרון...” ולמרות זאת הוא כשוט האלוהים כלפי השחקנים הצעירים, ומטיח בהם דברי אדיפוס חיים: „צמחתי בת- אטרון לא-אש-לאט על הרשן של ותיקי הבימה” ומי שצומח לאט, יש לו סיכויים לפרוח שנים ארוכות ולא לפרוח בלילה ולהיעלם כבוקר כקקיון...”

איחולים אלה וניסוח זה של השחקן המודקן לשחקנים הצעירים, שייאלצו מן הסתם לפרוח בדשן שמדשין אשרוב ב-

מישה אשרוב תפקיד זה כמו תכשיט

הבימה, הוא אינטרפזיה תת-הכרתית בולטת בגסותה על „התסביך האדיפאלי” של בני-דורו של אשרוב לענקי הבימה ומייסדיה, תוך קינון תקווה שלפחות במראה הם דומים להם, ועל כן על הצעירים לשאת ולסבול את כל הסבל שבני-דורו של אשרוב נשאו תחת חקשי המכנון, ועל-מנת שידעו השחקנים הצעירים כמה דברים אמורים, הרי אדיפוס מאיים לעברם: „מישא אשרוב מאמין, כי כביא היום יכה לקבל את תפקיד המנהל האמנותי (או אוכל להעניק ציביון גוון לת- אטרון)...” ימים באים — נאום אשרוב, לסיום אותו ראיון, שהוא בבחינת תלר- מות ואגו-טרופ של אדיפוס כחול-לבן,

עולה אדיפוס-אשרוב כחסאקה קלילה מעל לגלי מפולת יום-הכיפורים, ומבשר: „לרעתי, חשוב כעת לראות את ההצגה לא רק בגלל המישחק שלנו, אלא בגלל האקטואליות הכלתי-פוסקת שלה (מתוך צניעות נמנע אשרוב להזכיר את חלקו של סופוקלס בהצגה — ד.ע.). די אם ניקח, כדוגמה, את מילחמת יום-הכיפורים. כמו אדיפוס, עד רגע האמת, חיינו כ- אשליה שכולנו ניכורים...”

יומרות מילוליות אלה, מפיו של אדי- פוס/אשרוב המייצג — בטראגיות של דמותו — את סירוסו הבימתי של דור- שחקנים שלם, מביא למחשבה על המישפט „כל העולם במה”, כאשר הפועל היוצא הוא אדיפוס/אשרוב יגבר את עיניו, בדומה לאדיפוס של סופוקלס, וייצא עם בנותיו/חברות-הקולקטיב-לשעבר לגלות, ויותיר את התיאטרון הלאומי לכישרונות הצעירים שטרם הושחתו, ונותרו התיקווה האחרונה של התיאטרון הלאומי הזה.

תרגום

אגודת הגואלים

במיסגרת הספרותית המכונה „מדע בידיוני” קיים תת-ז'אנר, שבו משמשת המיסגרת הבדוייה בסיס לתיאור ולמחשבה על מצבו של האדם ועל המשמעויות והערכים של חייו. כזה הוא סיפורו של רוברט טילברברג* כנפי לילה. ספר זה מהווה דיון תיאורי מעמיק בנושא כושר ההתחדשות האנושית, ואפשרויות הגאולה והמרד של תושבי כדור-הארץ.

זהו סיפור שמיסגרתו מתחלקת לשלושה. תושבי כדור הארץ, שהגיעו לשיא שיכ- לולם, ומיצו הטכנולוגיה מצויים בעמדת המתנה למיתקפה מהחלל-החיצון, תוך שהווייתם וערכיהם שרויים בסחף מת- מיד של ניוון. החלק השני של הסיפור הוא כיבוש כדור-הארץ בידי אויבי האדמה, יצר הדיכוי מרצון של התושבים והתאמתם אל המציאות החדשה, והשלב השלישי, ההתעוררות, ניצני ההתנגדות וההיערכות לקראת מרידה כבובש, וחיתוש אחר גאולה.

מקומו של מידבר סיני, כערש של ציוויליזציה חדשה, אינו נפקד מסיפור זה. כנפי לילה הוא תיאור ארוך של דמות מספרת, שדרכה מתאר המחבר את שלושת ההמעגלים הללו של כדור-הארץ, על כל השלכות הקיימות בכך. ובמסעותיו של המספר הוא עובר במידבר-סיני, שם הוא מגלה מעבדה שבה: „יכולנו ליצור כאן מיפלצות מדהימות! יכולנו לחולל פלאים! המעופפים, שחיינים, סטואים, תאומים, מבטרים, מטפסים — להמציא מיקצועות משלך, לעצב אנשים כאוות נפשך...” כנפי לילה הוא סיפור דגם של התהליך האנושי, תמצית דמיונית של המשך האב- לוציה הדארוונית, הפעם מניון מוחי, דרך כיבוש ועד לשיחורו עצמי ולבנית הכרה חדשה. סיפור המתאר, דרך הרפתקו- תיו של המספר הנעונו בעולם של העתיד, שמקומותיו וערכיו אינם שונים כלל מההווה. הוא מציג בנדודיו עולם של צליי- נים, סטואים, מעופפים, מעקבים, זוכרים, מגדייעתיקות ושיברייבשות את הדרך האנושית הארוכה המובילה עד לעיר העתיקה של ירושלים (ירושלים), שבה מתרחש תהליך הויכוח האנושי מחדש ונזר,

* „כנפי לילה”, מאת רוברט טילברברג, הוצאת „עם עובד” — מדע בידיוני, 185 עמודים, תרגום: יוסף כרוסט.

רעים זירעי המרידה, בייסוד „אגודת ה- גואלים” שמטרתה כבוא היום לסלק מעל פני האדמה את הכובש הזר.

ספרים מומלצים

מסע אל העבר

ידידות במיבחן הוא סיפור לילדים, שראה אור בהמשכים בהארץ שלנו וזיכה, בצדק רב, את המחברת דורית אורגד בפרס מטעם הוועד הבינתי בישראל. הספר מציג מערכת-יחסים בין שני ילדים, גבריאל כץ היהודי וחמדי הערבי, ידידות העומדת במיבחן ובמיבחן הסיפורתי. זהו סיפור בעל אמינות, וזאת מבלי שהמחברת תגלוש לתיאורים סכאריניים של היחסים בין שני העמים. הספר ראה אור בהוצאת הדר, תל-אביב.

המבקר דויד כנעני, איש קיבוץ מרחביה, מקבץ בסיפורו חבית כמה ממסרי תיו ופירקיו-זיכרונות שלו, בנושא אחד, ונדיר לגבי מבקרים, תוך התמודדות אישית מאד במשמעויות השונות של הבית. הוא עורך בספר מסע לעבר שלו, וזאת מבלי להתכחש לשאלות שמעורר ההווה שבו הוא חי, ההווה הקיבוצי, האידיאולוגיה המארכסיסטית. זהו ספר שבו מצויים, בין השאר, עיונים במעשה הסיפורתי ובשרשי התרבות, בסיגנון מאד לא מקובל, לא ראוותני, בניגוד לנוהג באחרונה בין מבקרי-הספרות הצעירים. הספר מקיף ניתוח של הרופא וגרושתו, פניס אחרות של ש”י ענבר, ומישפחה לדיבורה בארון. הספר ראה אור בהוצאת ספריית פועלים ועל-המישור.

הקריאה בספר מעוררת את השאלה, מדוע אין דויד כנעני מפרסם פירסום חוזר את סיפורו לנוגה עץ הרקב, שבו ניתח ניתוח פסיכולוגי חסר-תקדים את שירתו של אזרי צבי גרינברג, והעמיר דה במקום הראוי לה. דומה שקהל צרכני התרבות שנוסף בארץ במהלך 30 השנה שחלפו מאז הוצאתו לאור של ספר זה, מצדיק הוצאת מהדורה חדשה שלו.

החזויה הישראלית

טרובדרורה

מעטים הם הומרים בעלי ייחוד, אישיות, מגמה וערך שקולם נשמע בעד לגלי הקאקאפוניה המוסיקאלית התוקפת את האזניים הישראליות השכם והערב. בעד לגלי-האתר ובימות הבידור למיניהן. בשנים האחרונות הפך הזמר הישראלי דייסה סמיכה ומתקתקה, שבלוויית גיטארות חס- מליות מייבבת תמלילים חסרי ערך כלשהו ומצליחה, בעורתם, להציף את מיצעדי הפיומונים ולמלא את כיסיהם של המל- חנים והתמלילנים בתמלילים שמנים מאגר דת הקומפוזיטורים והמלחינים (אקו”ם). בנוף צימחית השמיר והשית המוסי- קאלית הוזה הזמרת דרורה חבקין היא בבחינת ערוגת-בושם. זמרת של סיגנון ודרך, משך שנים רבות היא התמסרת לליקוט שירי רחוב והווי, אותה לשון מוזמרת תתיקנית, ופעלה להפצתם, הנחלתם, וקביעתם במקום הראוי להם בתרבות הישראלית, או, במילים אחרות — הפיכתם ממעמד של ממורים תרבותיים

לאבר לגיטימי של התרבות הנוצרת והמת- הווה בישראל.

החודש הוציאה דרורה חבקין תקליט שונה ויוצא-דופן, הקרוי נגמרה לי פיתאום עוד מילחמה * ובו לחנים שלה לשירים של עידן סובול ובביצועה.

זוהי אנתולוגיה מקורית של מעין-בלדות אנטי-מילחמתיות, בלוויית פרשנות וסיפור- תולדות מפוברק לכל שיר ושיר, כאשר המחשבה המסתתרת מאחרי זה אחת: כל

דרורה חבקין כל המילחמות דומות

המילחמות דומות. נוסחים אלה, כמו: „בעשרה בנובמבר 1918, פשמו הגרמנים, תחת שרביטו של גנרל לונדורף, על התפר, המפורסם שבין ארמיות הבריטים והצרפתים, לרוע מולם של הפרשנים היה זה תפר מתוצרת-חיון והוא החוקק מעמד...”

נוסח מילולי נוסף המתלווה לאחד ה- שירים, הוא „שיר זה כרוך במחרל ארוך ומספר: בישנת 1592 חצה המלך היפאני היריושי את הים, קוריאה ועלה בחוף סוסאן במטרה להחיל את החוק היפאני על הצי-האי הנחות. צעד זה, הומניטארי ככל שיהיה, אי-אפשר היה לו שישאר את האמריקאים באדישותם ואכן הביא להתערבותם המאסיביות, כעבור 360 שנה בקירוב...”

אחד משיריו של עידן סובול הוא חייל אפור, ותוכנו יצגני לשאר שירי התקליט: „אני חייל אפור / אני ממשיך לחפור / אני תבוא עוד מילחמה / אני באדמה // אני ממשיך לחפור / אני מתחיל לגמור / תצא תחול תקרא / לי אבא אדמה // תבוא עוד מילחמה / ריסוק גופים אינספור / דבר לא השתנה / בתור חייל אפור // אני באדמה / חייל אפור הרי / אינו נשמע עבור / אינו נשמע עבור // הו יח...”

סיגנון שירים מזמרים זה, שהחל בו לפני כעשר שנים חנוך לוויין באת, אני והמילחמה הבאה, מת מייד עם הופעתה, מסיבות השמרות עם חנוך לוויין, ובתקליט זה, כך מסתבר, מתחיל את דרכו עידן